

Bertrand Russell

HYLDEST TIL LEDIGGANG

ATLAS

INDHOLD

9

Forord

13

Hyldest til leddiggang

43

Det gode liv

59

Frelse

69

Arbejdets evangelie

af Mikkel Thorup

Forord

Bertrand Russells essay *Hyldest til lediggang* fra 1932 stiller fundamentale spørgsmål til den grundlæggende indretning af vores samfund. Han udfordrer forestillinger og antagelser vi normalt tager for givet og i *Hyldest til lediggang* er det selve det at arbejde Russell angriber. Som i hans mere kendte *Hvorfor jeg ikke er kristen* er det i velskrevet ironisk og polemisk stil, men kerneargumentet er alvorligt nok: som menneskehed slider vi os ihjel uden at spørge os selv, hvad der skaber et godt og meningsfuldt liv. Og på et overordnet plan kunne det endda være gavnligt for samfundet, hvis alle arbejdede lidt mindre og dermed sikrede, at der var arbejde nok til alle.

Udover titelessayet indeholder denne bog to andre essays af Bertrand Russell. Det drejer sig om teksten *Det gode liv*, der er den britiske logikers fascinerende forsøg på at lave en stringent argumentation for hvad et godt liv består af.

Det sidste essay er *Frelse*, der håndterer nogle af de samme spørgsmål, og således skaber de forskellige tekster tematisk et sammenhængende værk.

Der er noget der tyder på, at en gentænkning af arbejdsmarkedet vil blive mere og mere relevant i fremtiden. Ikke bare af dets strukturelle udformning, men også af selve vores forhold til det at arbejde. Og ikke mindst vores forestillinger om, hvad der konstituerer et godt liv.

Professor i idéhistorie Mikkel Thorup har som efterskrift skrevet et essay, der sætter Russells tanker i perspektiv og både introducerer filosofien, tænkningen og teksternes samtid.

Hyldest til lediggang har ikke tidligere været oversat til dansk.

Kristoffer Granov

Hyldest til lediggang

Som de fleste i min generation voksede jeg op med talemåden 'lediggang er roden til alt ondt'. Da jeg var et meget dydigt barn, troede jeg på alt, hvad jeg fik fortalt og udviklede med tiden en samvittighed, der har gjort mig til en hårdt-
arbejdende mand lige indtil dette øjeblik. Men selvom min samvittighed har styret mine *handlinger*, har mine *holdninger* undergået en revolution. Jeg mener, at der udføres alt for meget arbejde i denne verden, at troen på arbejde som en dyd skaber umådelig stor skade, og at hvad der er behov for at prædike i moderne, industrialiserede lande er ganske anderledes end det, der er blevet prædikeret indtil nu. Alle kender historien om den rejsende i Napoli, der så tolv tiggere ligge i solen (det var før Mussolini) og tilbød den dovneste af dem en lire. Elleve af dem sprang op for at gøre krav på mønten, så han gav den til den tolvte. Denne rejsende var på rette vej. Men i lande, der ikke nyder godt

af Middelhavets sol, er lediggang vanskeligere og kræver en god portion folkelig propaganda som forudsætning for at kunne indføres. Jeg håber, at lederne af YMCA¹, efter at have læst de følgende sider, vil indlede en kampagne, der opfordrer gode unge mænd til at lave ingenting. Sker det, vil jeg ikke have levet forgæves.

Før jeg præsenterer mine egne argumenter for dovenskab, må jeg afvise et, som jeg ikke kan acceptere. Når en person, der allerede har nok at leve af, ytrer ønske om at påbegynde et hvilket som helst hverdagsjob, som fx skolelærergeringen eller maskinskrivning, bliver han eller hun gjort opmærksom på, at en sådan adfærd tager brødet ud af munden på folk og dermed er ondsindet. Hvis dette argument var validt, ville vi alle have munden fuld af brød, hvis vi blot forholdt os i ro. Hvad folk, der siger den slags ting, glemmer, er, at en mand typisk bruger det han tjener – og at han med det forbrug bidrager til beskæftigelse. Så længe en mand bruger

¹ KFUMs internationale moderorganisation.

sin løn, kommer han lige så meget brød i folks munde ved sit forbrug, som han tager ud ved sin indtjening. Den sande skurk, set fra dette synspunkt, er ham, der sparer op. Hvis han udelukkende stopper sine sparepenge i en sok, som den franske bonde i ordsproget, er det klart, at det ikke bidrager til beskæftigelse. Hvis han investerer sine sparepenge er sagen ikke helt så klar, og der opstår andre situationer.

En af de mest almindelige ting, man kan gøre med sin opsparing er at låne pengene til den ene eller den anden regering. Set i lyset af, at størstedelen af udgifterne hos de fleste civiliserede regeringer består af udgifter til tidligere krige og forberedelser til kommende, så er den, der låner sine penge til en regering i samme situation som de onde mænd hos Shakespeare, der ansætter mordere². Nettoresultatet af denne persons økonomiske vaner er en styrkelse af

² Fx Macbeth (Macbeth hyrer mænd til at dræbe sin ven Banquo og dennes søn Fleance), Richard III (Richard hyrer mænd til at myrde sin bror Clarence)

militæret hos den stat, som personen har lånt sine sparepenge til. Det ville naturligvis være bedre, hvis personen brugte pengene i stedet, selv hvis de blev brugt på drikkeri eller gambling.

Men man fortæller mig, at sagen er ganske anderledes, når opsparingen investeres i industrivirksomheder. Dette må medgås, når sådanne virksomheder har succes og producerer noget brugbart. Men i disse dage er der dog ingen, der kan benægte, at de fleste virksomheder mislykkes. Dette betyder, at en stor del af den menneskelige arbejdskraft, der kunne have været dedikeret til at producere noget anvendeligt, i stedet bliver brugt på at producere maskiner, som, mens de bliver produceret, ligger ubenyttede hen og ikke gør noget godt for nogen. Den, der investerer sin opsparing i en virksomhed, der går konkurs, skader derfor andre såvel som sig selv. Hvis han i stedet fx brugte sine penge på at holde fester for sine venner, ville de (kunne man håbe) få glæde af det, ligesom alle dem, han brugte sine penge

hos, såsom slagteren, bageren og spritsmugleren. Bruger han derimod sine penge på fx at lægge sporvognsskinner et sted, hvor der viser sig ikke at være et behov for sporvogne, har han omdirigeret arbejdskraft til steder, hvor ingen har glæde af den. Ikke desto mindre vil han, hvis han taber penge ved en fejlslagen investering, blive set som offer for en uforskyldt ulykke, mens den lystige ødeland, der har brugt sine penge filantropisk, vil blive set ned på som et fjols og en overfladisk person.

Alt dette er dog blot indledende. Det jeg agter at sige er, at troen på dydigheden ved ARBEJDE gør stor skade i den moderne verden, og at vejen til lykke og velstand går via en organiseret reduktion af arbejdsmængden.

For det første: Hvad er arbejde? Arbejde kommer i to varianter; at ændre et stofs position på eller tæt ved jordens overflade i relation til andre sådanne stoffer; og for det andet at fortælle andre mennesker, at de skal gøre det. Den første variant er ubehagelig og dårligt betalt; den anden er behagelig og godt betalt. Den an-